

PROFESOR DR STEFAN KOWNAS**9. II. 1898—13. XII. 1978**

16 grudnia 1978 r., w powodzi wieńców i wiązanek kwiatów, odbył się w Szczecinie pogrzeb zasłużonego pedagoga i naukowca Profesora dra Stefana Kownasa, emerytowanego kierownika Katedry Botaniki Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Profesor dr Stefan Kownas urodził się 9 lutego 1898 r. w Radomiu. Tam też ukończył 5 klas polskiej Szkoły Handlowej. W 1915 r. został ewakuowany do Wronieża, gdzie w trzy lata później ukończył Średnią Szkołę Realną. Po powrocie do kraju odbył ochotniczą służbę wojskową. Następnie — w 1922 r. — uzyskał świadectwo dojrzałości, po czym studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie. W 1935 r. uzyskał dyplom magisterski w zakresie botaniki.

Pracę pedagogiczną rozpoczął w 1921 r., a następnie kontynuował ją równoległe ze studiami. Pracował zawodowo jako wychowawca w internacie Seminarium Nauczycielskiego (1921—1922) oraz jako nauczyciel szkół średnich: w Gimnazjum dla Dorosłych (1921—1928), w Państwowej Średniej Szkole Ogrodniczej (1926—

1937), w Państwowym Liceum im. Czartoryskich (1937—1938) i w Państwowym Liceum im. Śniadeckich zorganizowanym przy Uniwersytecie Wileńskim (1937—1939), a w latach 1938—1939 pełnił funkcję zastępcy dyrektora tego Liceum. W latach 1937—1939 wykładał także w Państwowym Pedagogium w Wilnie. Do Związku Nauczycielstwa Polskiego wstąpił w 1930 r.

W 1935 r., pracując jako nauczyciel szkoły średniej, rozpoczął pracę naukową — jako asystent wolontariusz — w Katedrze Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Wileńskiego, kierowanej przez profesora dra Piotra Wiśniewskiego. Do roku 1939 wykonał dwie prace naukowe. Jedna pt. „Skracanie okresu spoczynku u *Gladiolus gandavensis*” została opublikowana przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie, w 1939 r. Druga pt. „Wpływ dwusiarczku węgla na skracanie okresu spoczynku roślin” — uległa zniszczeniu w czasie wojny.

W czasie okupacji Profesor Kownas przebywał w Wilnie. Początkowo pracował jako nauczyciel w gimnazjum z polskim językiem nauczania. Po zwolnieniu Go z pracy, podjął pracę na Kompletach Tajnego Nauczania (1941—1944). Ponadto pracował w Wytwórni Chemicznej „Higiena” jako robotnik, a później jako kierownik techniczny.

W 1945 r. w ramach repatriacji przyjechał do Torunia, gdzie 16 lipca 1946 r. rozpoczął pracę w Zakładzie Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, kierowanej przez profesora dra Jana Zabłockiego. Początkowo pracował jako starszy asystent, a następnie jako adiunkt. Specjalizował się w zakresie paleobotaniki. W 1950 r. uzyskał stopień doktora nauk przyrodniczych w zakresie botaniki wraz z geologią na podstawie rozprawy „Trzeciorzędowe drzewa z Dobrzynia nad Wisłą”, opublikowanej w 1951 r. przez Towarzystwo Naukowe w Toruniu. W latach 1950—1954 Profesor Kownas wykonał kilka prac z zakresu dendrologii oraz ukończył pracę habilitacyjną pt. „Trzeciorzędowa flora Dobrzynia nad Wisłą”.

Równoległe z pracą naukową Profesor Kownas brał czynny udział w popularyzacji wiedzy wygłaszając referaty na posiedzeniach Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika oraz w ramach Uniwersyteckich Wykładów Powszechnych i Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Prowadził wykłady na różnych kursach, konferencjach i zjazdach. Ponadto pełnił różne funkcje w zarządach Towarzystw Naukowych.

W 1954 r. Profesor Kownas objął stanowisko kierownika Katedry Botaniki w organizującej się Wyższej Szkole Rolniczej w Szczecinie. Zorganizował katedrę od podstaw. Wiele czasu i wysiłku poświęcił na gromadzenie zbiorów i aparatury do zajęć dydaktycznych oraz gromadził zbiory naukowe. W 1955 r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki — uchwałą z dnia 24 czerwca — przyznała Profesorowi Kownasowi tytuł naukowy docenta. W tym też roku został On powołany na stanowisko prodziekana, a następnie dziekana Wydziału Rolniczego. Od 1 września 1955 r. do 30 września 1962 r. pełnił funkcję prorektora do spraw nauki (z nominacji w latach 1955—1956 i z wyboru w latach 1956—1962). 17 września 1960 r. Profesor Kownas otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego, a 22 kwietnia 1967 r. na profesora zwyczajnego.

Działalność naukowa Profesora Kownasa dotyczyła głównie paleobotaniki

i dendrologii. Spośród prac paleobotanicznych Profesora na szczególną uwagę zasługuje rozprawa pt. „Przedstawiciele rodziny *Zingiberaceae* w trzeciorzędzie Dobrzynia nad Wisłą”, wydrukowana w *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, vol. XXVIII, nr 3, w 1959 r., w której Autor rzuca nowe światło na charakter roślinności trzeciorzędowej w Polsce, wskazując jednocześnie na ścisłe jej powiązanie z florą wschodniej Azji.

Na uwagę zasługuje praca Profesora Kownasá opublikowana w *Roczniku Dendrologicznym* (vol. XVIII, 1964 r.) pt. „Amerykańskie gatunki borówki (*Vaccinium*) w lasach powiatu szczecińskiego” oraz inne prace z zakresu dendrologii (wykonane wspólnie z doc. dr Antoniną Sienicką), wydrukowane przez Szczecińskie Towarzystwo Naukowe: „Obecny stan zadrzewienia miasta Szczecina” (tom XI, z. 1, 1962 r.), „Parki wiejskie województwa szczecińskiego” (tom XVI, 1963 r.), „Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa koszalińskiego” (tom XXVII, 1965 r.), „Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa gdańskiego” (tom XXXII, 1968 r.).

Profesor Kownas jest również współautorem podręcznika „Botanika” dla Wyższych Szkół Rolniczych oraz opublikował wiele artykułów popularnonaukowych, a ponadto wykonał kilkanaście prac na zlecenie różnych instytucji.

Działalność naukową Profesor Kownas łączył zawsze z działalnością pedagogiczną. Wykłady prowadzone przez Niego dla studentów I roku Wydziału Rolniczego swoją oryginalnością przykuwały słuchaczy, a wycieczki botaniczne prowadzone po mistrzowsku są wciąż mile wspomniane przez absolwentów i nauczycieli, gdyż dostarczały niezapomnianych przeżyć. Dużym uznaniem cieszyły się wykłady Profesora z zakresu dendrologii prowadzone dla słuchaczy Studium Poddyplomowego Architektury Politechniki Szczecińskiej. Z inspiracji Profesora Kownasá i pod Jego kierownictwem 10 listopada 1954 r. powstało Studenckie Naukowe Koło Botaników — pierwsze naukowe koło studenckie w Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Profesor Kownas stworzył także korzystne warunki do pracy naukowej młodej kadry, która pod Jego opieką wykonała prace doktorskie i habilitacyjne. Był on promotorem 6 dysertacji doktorskich i 2 rozpraw habilitacyjnych oraz recenzentem 22 prac doktorskich i 15 prac habilitacyjnych, wykonanych na Uniwersytetach i w Akademii Rolniczych w różnych miastach Polski.

Wiele zasług ma Profesor Kownas w organizowaniu życia naukowego i społecznego Szczecina. Był jednym z organizatorów Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego i od początku jego istnienia do 1970 r. pełnił funkcję Sekretarza Generalnego. W 1955 r. zorganizował Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Botanicznego, którego został przewodniczącym, sprawując tę funkcję do 1970 r. Był współorganizatorem Szczecińskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, pełniąc w latach 1965—1969 funkcję przewodniczącego, oraz współorganizatorem Ligi Ochrony Przyrody i Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody w Szczecinie.

Profesor Kownas brał ponadto czynny udział w innych towarzystwach naukowych i pracach społecznych, między innymi jako: Członek Polskiego Towarzys-

stwa Leśnego, Członek Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody w Koszalinie, Członek Prezydium Wojewódzkiego Komitetu Rozwoju Ziem Zachodnich, Członek Rady Naukowej Wolińskiego Parku Narodowego (od czasu utworzenia Parku w 1960 r.), Członek Rady Naukowej Słowińskiego Parku Narodowego (od czasu utworzenia Parku w 1966 r.), Członek Rady Naukowej Parku Dendrologicznego w Przylewicach, Członek Rady Naukowej Instytutu Pomorza Zachodniego oraz Członek Okręgowego Komitetu Olimpiady Biologicznej przy PTP im. Kopernika w Szczecinie.

W 1958 r. Profesor Kownas został powołany na Członka Komitetu Botanicznego Wydziału II Nauk Biologicznych PAN i był Członkiem Komisji Historii Botaniki Zakładu Historii i Techniki PAN. Był też aktywnym Członkiem Societ  Internationale de Pal obotanique i Zarządu Federacji Dendrologicznej Polsko-Czechosłowackiej.

Profesor Stefan Kownas by  wielkim społecznikiem i gorącym patriotą. Już w 1920 r. otrzyma  Krzyż Walecznych. W Polsce Ludowej w uznaniu zas g na polu nauki i pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz społecznej przyznano Mu liczne nagrody i odznaczenia: Srebrny Krzyż Zas gi (w 1954 r.), Medal X-lecia Polski Ludowej (w 1955 r.), Złoty Krzyż Zas gi (w 1957 r.), Złoty Gryf Pomorski (w 1959 r.) Złotą Odznakę Akademickiego Związku Sportowego (w 1962 r.), Odznakę Honorową ZSP (w 1963 r.), Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego (w 1964 r.), Odznakę Zas żonego Działacza TRZZ (w 1964 r.), Złotą Odznakę Ligi Ochrony Przyrody (w 1964 r.), Odznakę Honorową za Zas gi w rozwoju woj. koszalińskiego (w 1966 r.), Krzyż Oficerski Polonia Restituta (w 1968 r.), Odznakę za Zas gi w rozwoju nauki w województwie szczecińskim (w 1971 r.) oraz Tytuł Honorowy Zas żony Nauczyciel PRL (w 1973 r.).

Wśród nagród były: zespołowa nagroda dla Katedry Botaniki przyznana przez Ministra Szkolnictwa Wyższego w 1965 r., zespołowa nagroda za udział w opracowaniu podręcznika „Botanika” dla Wyższych Szkół Rolniczych (w 1967 r.) i wojewódzka nagroda za zas gi w dziedzinie krzewienia kultury (w 1968 r.).

Dominującą cech  Profesora była prawo c charakteru. Swoją postaw , dużym zaangażowaniem w pracę naukową i pedagogiczną, czynną pomocą w rozwiązywaniu różnych spraw ludzkich i społecznych Profesor dr Stefan Kownas zas ży  na ogromny szacunek, niewygas  pami c i g bok  wdzi czno c. Pami c o Profesorze Kownasie pozostanie na zawsze w sercach tych, z którymi ży  i pracowa 

Tadeusz Głazek, Urszula Grinn, Aleksandra Stachak